Jolsvai András

Festő és mázoló

Mácsai István kiállítása a Kiscelli Múzeumban

A cím persze úgy lenne korrekt, hogy „festő vagy mázoló” és a végére kerülne egy kérdőjel is még. Merthogy Mácsai István megítélése jó ideje e két szélsőség között mozog. Van, aki jelentős művésznek tartja, aki főműveivel a huszadik század második felének élvonalába tartozik, és van, aki ügyes kezű iparosnak, aki szakmányba gyártotta a jól eladható, közérthető műveket: lássuk be, e két nézet elég messze van egymástól.

Ráadásul Mácsai esetében már ez a vagy-vagy is komoly előrelépésnek számít, merthogy évtizedekig fel sem vetődött, kérdésként sem. A szocreál múltával a festő kikerült a kánonból, az ultizóknak nem volt elég lelkes, a betlizőknek nem volt elég érthetetlen, őt a hazai képzőművészeti erőterek átrendeződése csupán annyiban érintette, hogy akár ez volt a nyerő, akár az, ő mindenből kimaradt. Nem véletlen, hogy ez a retrospektív kiállítás, mely születésének századik évfordulójára rendeződött, azt a címet viseli, hogy *Elmozdul a fal*. Ezt érthetjük úgy, hogy végre megtörjük az életmű körüli csendet, és úgy, hogy az eddigi fal, mely őt a tisztességes kritikai megítéléstől elválasz-

totta, most végre leomlik. A szervezők (kurátor: B. Nagy Anikó) úgy látom, beérik annyival, hogy felteszik (maguknak és nekünk) az alapvető kérdéseket, de választ nem adnak, csupán arra törekszenek, hogy végre történjék valami Mácsai körül. Végtelenül tisztességes álláspont ez, mint ahogy végtelenül tisztességes, valamint élvezetesen magas színvonalú a tárlat is. Minden fogódzót megad a látogatónak, hogy maga alakíthassa ki álláspontját Mácsaival kapcsolatban. Gazdag a kínálat portrékból, csendéletekből, zsánerképekből, vedutákból, és vannak fotók, kisfilmek, részletes magyarázó szövegek, egyszóval aki sosem hallott a művészről, a tárlat végén az is tud véleményt formálni, s megeshet, hogy valaki szilárd előítéletekkel kezdett bele a sétába, és homlokegyenest ellentétes ítélettel távozik. (Meg, persze, az is, hogy marad eredeti véleményénél.) Mondom, a kiállítás rendezése a legmagasabb osztályzatot érdemli, és

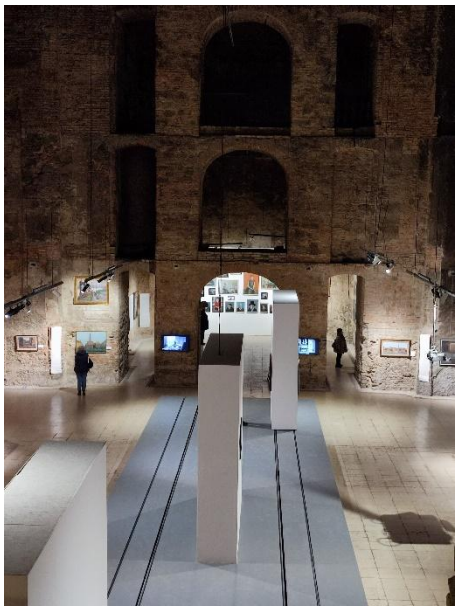
még egy csillag is járna hozzá, ha a templomtér közepén nem mozognának a falak valóságosan is, ráerősítve mintegy a tárlat címére. Ez bizony egy kicsit szájbarágós ötlet, még ha a kényszer szülte is, minthogy a belső tér oly hatalmas, hogy mindig fel kell szabdalni valahogy.

S miután ilyen szépen levezettem, hogy a látogatás végére mindenki kialakíthatja álláspontját Mácsai István művészetével kapcsolatban, nem kerülhetem meg, hogy előrukkoljak a magaméval. Íme: festő és mázoló. Bravúros rajz-

készségű, született tehetség, akinek pályája egy külföldi hatásoktól eltiltott, kalodába zárt, sematikus környezetben indul, melyet aztán gyötrelmes önfejlesztés útján, magányosan fog meghaladni olyan irányban, amelyen senki nem jár akkoriban. Emiatt marad ki a hatvanas-hetvenes évek fősodraiból, s minthogy ázsiója emiatt lejjebb szál, ötször annyit kell termelnie a megélhetéshez, mint másoknak: ez meg is látszik nagyszámú melléktermékein. De a maga örömére festett főművek megmutatják tehetsége igazi mélységeit: az a csirke a falikút alatt szívszorító önvallomás, ahogy az Óbuda is sokat elárul a panelhalmok világáról, és a játékos humorral alkotott városképek, melyekben klasszikus festmények szereplői téblábolnak, világosan megmutatják, hogy az út, melyet magának választott, járható. (Kedvencem ezek közül a Téli vadászat a Szent István körúton.)

Minden kánon szükségképpen torzít, bizonyos értékeket felnagyít, másokat kicsinyít, egyeseket felemel, másokat elfelejt. Hogy milyen károkat okozhat, milyen veszteségekkel járhat ez az eljárás, főleg, ha kizárólagosságra törekszik, azt az utóbbi időben is tapasztalhattuk például Farkas István, Batthyány Gyula, Czene Béla kiállításán.

Ahogy most a Mácsai Istvánén.

Fotó: Tanyi Adrienne